

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Varhaiskasvatuksen vaikuttava tuki tutkimus

3.2.2026

Kuvat: Pixabay

Ohjelma 12:30 – 15:30

Avaus, Kirsi Alila, opetusneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö

Rakenteellinen tuki, Päivi Pihlaja, professori, Itä-Suomen yliopisto

Huoltajien näkökulmia lapsen tukeen ja sen järjestämiseen, Katri Hansell, apulaisprofessori, Åbo Akademi

- Tauko (omakustanteinen kahvitauko)

Ammattilaisten yhteistyöllä on merkitystä, Mari Saha, apulaisprofessori, Tampereen yliopisto

Lapsen oikeus ja näkökulma tukeen, Noora Heiskanen, apulaisprofessori, Itä-Suomen yliopisto

Loppusanat Kohti laadukasta tukea varhaiskasvatuksessa, Päivi Pihlaja, professori, Itä-Suomen yliopisto

Seminaarin avaus

Opetusneuvos Kirsi Alila, opetus- ja
kulttuuriministeriö

Raportti: https://uefconnect.uef.fi/wp-content/uploads/2026/02/OKM_2026_4-1.pdf

VAKAATA TUKEA -tutkimushankkeen tavoitteena on selvittää tuen toteutumista, tukijärjestelmän toimivuutta ja lapsen saaman tuen laatua päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Tutkimus kohdistuu sekä kunnalliseen että yksityiseen varhaiskasvatukseen.

Ketä meitä on ollut mukana?

Katri Hansell, Noora Heiskanen, Mari Saha, Kata Kumpulainen, Anu Kuukka, Anna Mikkola, Päivi Moisio, Sanna Neovius, Linda Nurhonen, Mirva Poikola, Eva Staffans, Christel Sundqvist, Marja Syrjämäki ja Päivi Pihlaja

Itä-Suomen yliopisto, Åbo Akademi, Tampereen yliopisto

Tutkimuksen teemat

Lapsi tuen saajana	Ammattilaiset, toimintakäytännöt ja yhteistyö	Tuen resurssit ja vaikuttavuus
• lapsen etu ja oikeus tukeen • tuen tarpeen arviointi ja toteutuminen • eslopetusta täydentävä varhaiskasvatus • lasten osallisuuden ja toimijuuden käytännöt tuen prosessissa • lapsivaikutusten arvioinnin käyttö	• eri ammattiryhmät tuen toteuttajina • eri ammattiryhmien välinen yhteistyö • lapsiryhmien muodostaminen tuen näkökulmasta • tuen järjestäminen eri toteutus- ja toimintamuodoissa • tuen toteuttamiseen liittyvät siirtymät • eslopetuksen ja täydentävän varhaiskasvatuksen yhteistyö • paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisen prosessit ja tuen kirjaukset	• tuen toteutuksen vaikuttavuuden arviointi • tukeen kohdennetut resurssit

Aineiston nimi	Osallistujat ja osallistujien/aineiston määrä	Osallistujia noin 450 Dokumentteja 348
1 Kuntakysely/Johtajakysely	Varhaiskasvatusjohtajat (N=150)	
2 Erityisopettajien kysely	Erityisopettajat (N=211)	
3 Delfoi-haastattelu	Varhaiskasvatusjohtajat (N=10), erityisopettajat (N=10)	
4 Delfoi-kysely	Varhaiskasvatusjohtajat, erityisopettajat (N=20)	
5 Erityisopettaja-johtaja-parihaastattelu	Varhaiskasvatuksen erityisopettajat (N=11), päiväkotien johtajat (N=11)	
6 Tiimihaastattelu	Varhaiskasvatuksen opettajat (N=9), lastenhoitajat (N=7), ohjaajat (N=2), varhaiskasvatuksen erityisopettaja (N=1), päiväkodin johtaja (N=1)	
7 Monipositioinen haastattelu	Varhaiskasvatuksen hoitaja (N=1), varhaiskasvatuksen opettaja (N=1), varhaiskasvatuksen erityisopettaja (N=1), päiväkodinjohtaja (N=1)	
8 Huoltajahaastattelu	Tukea tarvitsevien lasten huoltajat (N=10)	
9 Minietnografia	Tukea saavat lapset (N=8), huoltajat (N=6) ja ammattilaiset	
10 Kuntaohjeistukset	Lapsen tukea koskevat ohjeistukset ja vasulomakkeet kunnista (N=33)	
11 Lasten vasu-asiakirjat	Tukea saavien lasten (N=169) tukeen liittyvät asiakirjat	
12 Hallintopäätökset	Tukea saavien lasten (N=142) hallintopäätökset	
13 Yhteistyöohjeistukset	Hyvinvointialueiden (N=16) varhaiskasvatusikäisiä lapsia koskevaa yhteistyötä kuvaavat prosessikuvaukset ja ohjeet (N=44)	
14 Lausunnot lakimuutoksesta	Varhaiskasvatuslakimuutoksesta annetut lausunnot (N=34)	

Rakenteellinen tuki

Professori Päivi
Pihlaja, Itä-Suomen
yliopisto

- Noin 10 % lapsista tehty hallintopäätös
- Hallintopäätöksistä
  - 3,6 % yleisen tuen,
  - 71,7 % tehostetun ja
  - 24,7 % erityisen tuen päätöksiä.
- Kaikille tukea tarvitseville lapsille ei automaattisesti tehdä päätöstä tuesta eikä tukea aloiteta (Linne, 2024).

(tehostetun ja erityisen päätökset
esiopetuksessa 17% (vakan yhteydessä)
perusopetuksessa 24%)

ONKO ERITYISRYHMIÄ?

Pienelle kunnalle on taloudellisesti vaikeaa lähteä lisäämään tuen palveluita perustamalla erityisryhmää/ryhmiä. Lapsimäärän ennustaminen on hankalaa pidemmällä aikavälillä ja siinä on paljon epävarmuutta (...)

- Ryhmämuotoiseen erityisopetukseen kohdistuva varhaiskasvatuksen erityisopettajapula
- Erityisryhmien tarvetta perusteltiin varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrän lisääntymisellä
- Inklusioperiaatteen erilaiset tulkinnat (?)

Inkluusio ja inklusiivinen koulutus pohjaa yhteisesti tunnistettuihin **arvoihin**. Näistä keskeisiä olivat tasa-arvo, yhdenvertaisuus, yhteisöllisyys, osallisuus ja moninaisuuden arvostaminen. Inklusiivinen kasvatusta on näiden arvojen toimeenpanemista.

Inklusiivisessa on keskeistä **tunnistaa ja poistaa esteitä sosiaaliselta osallisuudelta ja oppimiselta**. Inklusiivisesta koulutuksesta puhuttaessa käytetään usein käsitettä lähikoulu tai lähipäiväkoti. Tällä viitataan siihen, että jokaisella lapsella on oikeus olla osallinen siinä instituutiossa, jossa hänen lähiympäristönsä vertaiset ovat. Tosin varhaiskasvatuksessa korostetaan huoltajien valintaa, kun etsitään sopivaa varhaiskasvatuksen yksikköä lapselle.

Inklusiiviseksi lapsiryhmäksi tai luokaksi voidaan nimittää ryhmää, jossa suurin osa lapsista ei tarvitse tukea, mutta ryhmässä on mukana myös niitä lapsia, jotka tarvitsevat tehostettua tai erityistä tukea kehityksessään ja oppimisessaan.

Varhaiskasvatusta on rakenteellisesti inklusiivinen, sillä Suomessa ei ole yhtään päiväkotia, jossa kaikilla lapsilla olisi erityisiä tuen tarpeita. Olennaista on huomata, että integroidussa erityisryhmässä tulee olla kokoaikainen erityisopettaja. Lisäksi on tärkeä huolehtia siitä, että lapsen tuen tarpeet ja inklusiivisuuden arvot tulevat toteutuneeksi siinä ympäristössä, jossa lapsi on varhaiskasvatuksessa.

Erityisopettajat

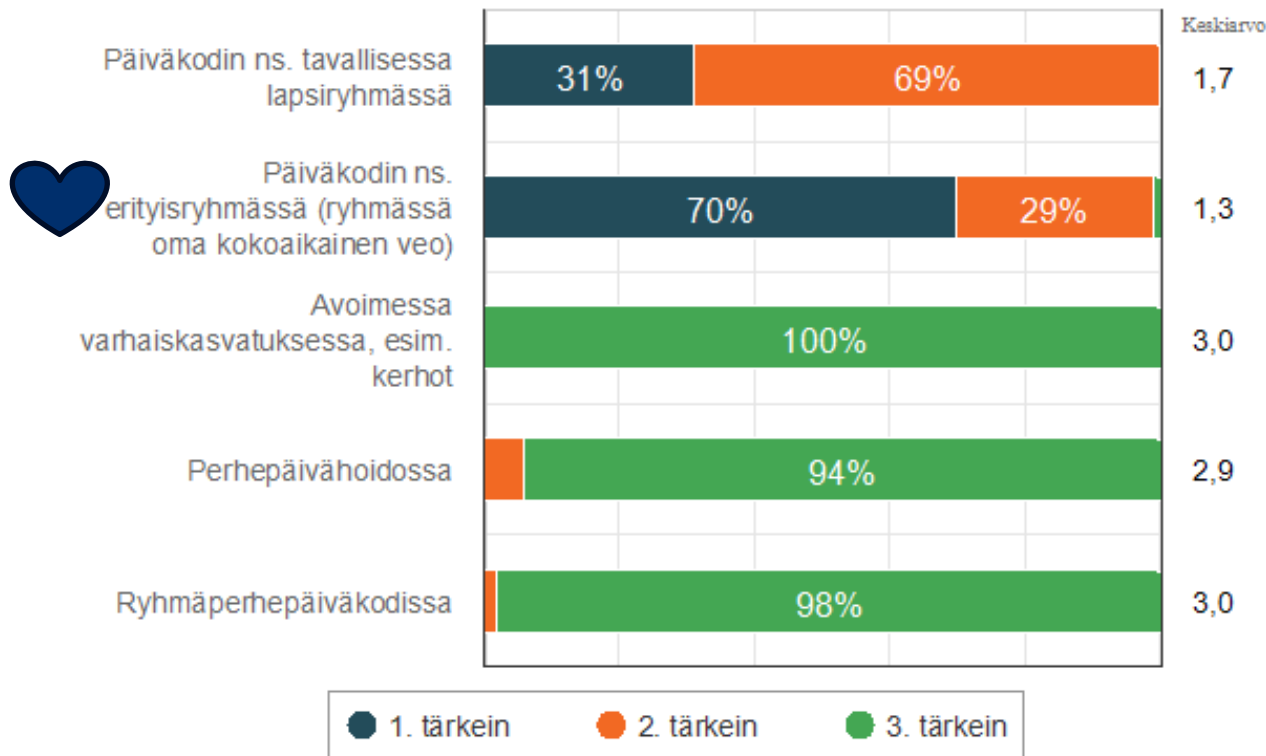
- Keskimäärin 250 lasta/VEO (74 % kelpoisia)
- 25 prosentissa kuntia yhtä varhaiskasvatuksen erityisopettajaa kohti oli enintään 103 lasta
- 10 prosentissa kuntia yhtä erityisopettajaa kohti oli enintään 8 lasta
- Enimmillään 360 lasta/VEO

Rakenteellisen tuen saatavuus erityisopettajien arvioimana

	Ei saatavilla	Saatavilla, mutta heikosti resurssoitu	Saatavilla ja hyvin resurssoitu
Varhaiskasvatuksen erityisopettajan kokoaikainen erityisopetus	64 %	19 %	17 %
Varhaiskasvatuksen erityisopettajan osa-aikainen erityisopetus	9 %	34 %	57 %
Varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatio	1 %	13 %	86 %
Tuen toteuttamiseen liittyvä henkilöstökoulutus	1 %	32 %	67 %
Ryhmän lapsimäärän pienentäminen	15 %	41 %	44 %
Apuvälineet	2 %	19 %	79 %
Erityisryhmät, joissa on kokoaikainen erityisopettaja, joka kuuluu lapsiryhmänsä mitoitukseen	75 %	8 %	17 %

Missä oikeus lapsen tukeen toteutuu parhaiten?

VEOjen tuen vastuualueita

Erityisopettajien keskeinen rooli tuen prosesseissa on suurentunut ja osasyynä kelpoisten varhaiskasvatuksen opettajien puute.

- Miten on osaaminen, jaksaminen, tuki työntekijöille?
- Tarvitaan lisää

Tuen vaikuttavuuden arviointia ei juurikaan tehty kuntatasolla. Kunnan tuen järjestämisen rakenne näyttäytyi näin pysyvänä ja muuttumattomana. Suunnitelmallinen ja selkeä tuen vaikuttavuuden arviointi oli rakennetasolla kokonaisuudessaan vähäistä. Tulee olla varhaiskasvatuksen pedagogisen perustehtävän suuntaista.

Yksityisen ja kunnallisen varhaiskasvatuksen välillä koetaan olevan eroa tuen saatavuudessa. Omia erityisopettajia vähän?

Tiedonsiirto, tuen jatkuvuus ja varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen toimintakulttuurien yhdenmukaisuutta tulee vahvistaa

Esiopetusikäiset kahden järjestelmän välissä.

Lapsen kieli- ja kulttuuritausta vaikuttaa tuen saamiseen.

. Alle 3-vuotiaat lapset joutuvat odottamaan tukea.

Huoltajien näkökulmia lapsen tukeen ja sen järjestämiseen

Apulaisprofessori Katri Hansell, Åbo Akademi

Miten lapsen oikeus tukeen ja tuen jatkuvuus toteutuu lapsen arjessa eri palvelumuodoissa ja tilanteissa huoltajien näkökulmasta?

- Puolistrukturoitu haastattelu
- Rekrytointi: avoin kutsu, eliittiotanta, harjoittelupäiväkotiverkosto
  - Edellytyksenä hallintopäätös erityisestä/tehostetusta tuesta
- 10 yksilö-/parihaastattelua (12 hlö)
  - 6 h 50 min (20–56 min/haastattelu)
  - Suomeksi ja ruotsiksi
  - Haastattelut Teamsissa, litteroitu

Tuen tarpeen tunnistaminen ja tuen aloittaminen

- Huoltajien tunnistama tuen tarve
  - Asian vieminen yhdessä eteenpäin vs odottelu
- Ammattilaisten tunnistama tuen tarve
  - Huoltajat eivät aina tunnistanee lastaan kuvauksesta
- Tietoa tuesta ja lähtökohdista ei aina saatu tarpeeksi tai ymmärrettävällä tavalla
- Luottamus ammattilaisten asiantuntijuuteen myös eri näkemyksissä tärkeä

Näitä kaikkia tietoja, kun me sitten vietiin sinne päiväkodin puolelle, niin meihin suhtauduttiin aika sillain. Miten sen sanoisi? Epäystävällisesti, kun siinä talossa oli semmoinen ajatus, että lapset on lapsia ja he saa kehittyä omaan aikaansa

Tuen prosessi ja toteuttaminen

- Erilaisia kokemuksia
  - Yhteinen näkemys ammattilaisten kanssa
  - Kommunikaaation sujuvuus huoltajien kanssa sekä ammattilaisten välillä
    - Avoimuus ja molemminpuolisuus korostuivat toimivassa yhteistyössä
- Tieto tuen toteuttamisesta ja toteuttajista vaihtelee
  - Osa huoltajista tiesi hyvinkin tarkkaan kuka lasta tukee ja miten, osalle nämä asiat olivat epäselviä

Aika paljon silleen järkeviä, edistysaskeleista puhuttiin ja kerrottiin. Ne oli pienryhmiä ja että [lapsen nimi] ryhmässä ollaan sovittu, että [veo nimi] on siinä lähellä, että kyllähän ihan konkreettisellakin tasollakin meille siitä puhuttiin, mitä siellä on tehty.

No me kuultiin siinä vasussa (erityisopettajan käyvän ryhmässä) mutta muuten ei ole kuultu [...] Mutta onko niillä kerhoja, pienryhmää [...] suoraan sanottuna emme kyllä tiedä sen enempää.

Tuen prosessi ja toteuttaminen

Erityisopettajilla on sellainen koulutus ja valmiudet löytää sellaisia tapoja [...] niillä on niinku sellainen laukku missä on kaikkia mahdollisia ideoita mitä voisi kokeilla.

- Varhaiskasvatuksen erityisopettajat merkityksellisessä roolissa
- Yksityisessä varhaiskasvatuksessa ja vuorohoidossa haasteita
- Kokemukset vaihtelevat
  - Huoltajien mahdollisuus osallistuuteen vs vastuu
  - Tiedon vastaanottaminen vs hankkiminen
  - Tiedonkulun vastavuoroisuus

On ollut melko kuormittavaa, vanhemman näkökulmasta, olla se aktiivinen osapuoli. Välillä toivoisi, että voisi olla se, joka saa, että minä saisin tiedon. Mutta nyt on ollut todella paljon sitä, että meidän tarvitsee itse etsiä tietoa, ja se on rehellisesti sanottuna aika raskasta. On ollut paljon tällaista jäsentymätöntä palveluverkostoa, jossa ei ole selkeitä reittejä tai paikkoja, mihin mennä, täysi kaaos [...]

Tuen jatkuvuus

- Siirtymät tekivät näkyväksi erilaisia toimintakulttuureja
  - Koti – varhaiskasvatuksen eri ryhmät / eri yksiköt – esiopetus – perusopetus
  - Ryhmien sisäiset muutokset (aikuiset ja lapset), tuen aloitus, kotona tapahtuvat muutokset
- Tiedon siirtäminen ammattilaisten välillä tärkeää
  - Toimivien tuen menetelmien jatkuvuus
  - Huoltajien luottamus ammattilaisiin ratkaisevaa
  - Huoltajien osallisuus vs vastuu

Tuen jatkuvuus – odotuksia tulevasta

- Erilaiset tuen järjestelmät varhaiskasvatus – esiopetus/
perusopetus herättävät huolta tuen jatkuvuudesta
- Tuen tarpeen muuttuminen lapsen kasvaessa ja
toimintaympäristön muuttuessa

Huoltajien kokemukset eroavat toisistaan

- Osa huoltajista halusi osallistua kertoakseen, kuinka hyvin tuki toimii
- Osa huoltajista halusi osallistua kertoakseen puutteista tuen järjestämisessä
- Huoltajien erilaiset taustat ja resurssit, varhaiskasvatuksen ja tuen tuntemus
- Tuen yhdenvertainen toteutuminen?

että jos mä en itse tietäisi näistä tuen portaista tai tuen tarpeesta ylipäättään, niin olisin ollut kyllä aika pihalla, että mistä puhutaan

Ammattilaisten yhteistyöllä on merkitystä

Apulaisprofessori Mari Saha, Tampereen yliopisto

Ammattilaiset, toimintakäytännöt ja yhteistyö

- Tutkimuskysymykset:
  - Miten varhaiskasvatuksen ammattiryhmät toimivat tuen toteuttajina?
  - Miten tuen siirtymistä ja yhteistyöstä on sovittu ja miten nämä toteutuvat eri tahojen mukaan käytännössä?
  - Millä perusteella lapsiryhmiä muodostetaan?

Aineistot

Tiimihaastattelut

- Puolistrukturoitu tiimihaastattelu (N=6), 5/6 kunnallinen varhaiskasvatus
- Osallistujina (N=20) yhdessä lapsiryhmässä työskentelevä henkilökunta (varhaiskasvatuksen opettajia, lastenhoitajia, avustajia, varhaiskasvatuksen erityisopettajia)
- Harkinnanvarainen otos
- Haastattelujen kesto 42-71 minuuttia, yhteensä 5 tuntia 47 minuuttia, etänä Teamsissa

Vejojohtaja parihaastattelut

- Puolistrukturoitu teemahaastattelu (N=11), kaikki kunnallisessa varhaiskasvatuksessa
- Haastatteluihin osallistuneet veot ja johtajat (N=22) rekrytoitiin lähettämällä kutsu a) kaikille ruotsinkielisille veoille, b) SVEOT ry:n facebook-ryhmään sekä c) hyödyntämällä lumipallotekniikkaa tavoitteena ns. eliittiotanta (toimivat käytännöt)
- Haastattelujen kesto 59-84 minuuttia, yhteensä 13 tuntia 7 minuuttia, etänä Teamsissa

Miten varhaiskasvatuksen ammattiryhmät toimivat tuen toteuttajina?

- Veon työskentelee aiempaa enemmän konsultatiivisesti
- Yhteistyö henkilöstön ja veon välillä keskeistä tuen toteuttamisessa, mutta usein se koetaan myös riittämättömäksi
  - Toivotaan pitkäkestoisempaa ja jatkuvampaa tukea, toisaalta konsultaation vastaanottavuudessa puutetta

"No, siis, minusta tuntuu, että [...] useimmiten otetaan kyllä [konsultaatiota] kiitollisena vastaan, mutta sitten on ehkä eri asia, että onko aina, niin kuin... mahdollisuutta, tai, en tiedä mikä siinä sitten joskus mättää, mutta onko se sitten resurssit, jaksaminen, ajanpuute, tai jokin muu, mikä tekee siitä kuitenkin aika vaikeaa, aika usein, aika monessa tapauksessa, että saataisiin se sitten osaksi sitä arkea, se mistä on keskusteltu, [...] Aika usein joudun kyllä sanomaan samoja asioita monta kertaa, muistuttamaan, kysymään, ja sitten myös tukemaan ihan konkreettisesti, ja näyttämään, [...] että asiat, jotka minusta tuntuvat itsestään selviltä, [...], niin voi silti olla, että henkilökunta ei ehkä ole ihan oivaltanut, miten, ja millä tavalla, ja että sen oikeasti pitäisi olla siellä arjessa, päivittäin, jotta se olisi tukea sille lapselle, [...] Kyse on myös siitä ymmärryksestä [...]" (VEO)

Miten varhaiskasvatuksen ammattiryhmät toimivat tuen toteuttajina?

- Yhteisopettajuutta käytetään jonkin verran (tyypillisempää ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa), mutta se ei ole vielä vakiintunut toimintatapa.
→ Vahvistaisi lapsen tukemista suoraan arjen haastavissa tilanteissa
- Toisaalta korostettiin koko henkilöstön osaamista ja ymmärrystä tuen asioista → tuen tarjoaminen ei voi olla vain veon vastuulla

O: “[...] siis [yhteisopetus] on meille todella hyvä tuki, koska meillä on välillä niin vähän suunnittelu-aikaa, niin se auttaa tietämään, mihin suuntaan ollaan menossa, ja vaikka meillä on kokemusta, niin kyllä se on suuri vahvuus.”

LH: “Ja minusta myös [erityisopettaja] itse suhtautuu siihen positiivisesti, hän kokee, että näkee lapset eri tavalla, kun on mukana.”

(Opettaja ja lastenhoitaja)

“[...] tiedämme, että [yhteisopetus] on ajankohtaista, meidän täytyy tehdä enemmän inklusion eteen, ja yritämme panostaa siihen kunnassa. Ja olemme huomanneet, että sillä on todella positiivinen vaikutus, ja että se hyödyttää... Se antaa meille enemmän, antaa henkilöstölle enemmän ja lapsille enemmän kuin että ottaisimme heidät yksitellen. Henkilöstö saa enemmän tukea, ja huomaamme asioita, joita henkilöstö ei aina huomaa. Voimme olla enemmän mukana ryhmässä ja antaa tukea ja vinkkejä suoraan. Ja tunsimme, että tätä me tarvitsemme.” (VEO)

Miten varhaiskasvatuksen ammattiryhmät toimivat tuen toteuttajina?

- Johtajan rooli nähtiin liittyvän tuen resurssien kohdentamiseen ja viralliseen päätöksentekoon.
- Tuen prosessissa johtajalla ja veolla tiivistä yhteistyötä → joissain kuvattiin tehtäväalueet selkeinä ja erillisinä, toisaalta saattoivat limittyä ja lomittua.
- “Yksinähän mä en mitään tee” (vakaope) → työ tuen toteuttamisessa tiimeissä jaettua, tässä ei muutosta kolmitasoiseen tukeen siirtymisen jälkeen
- Tiimeissä koettiin kuormistusta ja haastetta tuen prosessissa → integroiduissa erityisryhmissä, joissa veo osana tiimiä tuen järjestäminen monipuolisempaa ja suunnitelmallisempaa

Miten tuen siirtymistä ja yhteistyöstä on sovittu ja miten nämä toteutuvat eri tahojen mukaan käytännössä?

- Lapsen siirtymissä huolellista valmistautumista pidettiin tärkeänä → tutustumiskäynnit, tiedonsiirto vastaanottavalle henkilökunnalle, siirtopalaverit, lapsen kiinnostuksen kohteita ja taitoja kartoittavat “tarkistuslistat”
- Tiedonsiirrossa korostui ammattilaisten näkökulma. Toisaalta sote-yhteistyöhön liittyvä tiedonsiirto oli paikoin puuttellista. Tärkeää olisi myös huomioida entistä paremmin huoltajat, sillä huoltajien kokemukset näyttäytyivät vaihtelevina (huoltaja-haastattelut)

“Mä ainakin ajattelen että tosi hyvä tiedonsiirtohan on tärkeä Varhaiskasvatuksesta esiopetukseen tai sitten jos lapsiryhmästä sitten siirtyy ne se tiedonsiirto ja siihenhän meillä onkin hyvät käytänteet. Henkilökunta käy ne opettajat keskenään ja siirtävät paperit ja pitää vielä tällaisen ihan keskustelusiirtymä jutun. Mä (veo) oon niissä välillä mukana tuen lasten siirtymissä ja kunnan sisällähän meillä on siirtymiä sitten jos talosta toiseen siirtyi niin jos on tuen lapsia niin veot on ihan sopineet. Me soitamme toisille ja siirrämme sitä tietoa. Että tota joo aina ainakin näin, mutta en tiedonsiirto palaverit on se on se on kanssa aika semmoinen josta (kunnan nimi) ihan taitaa olla vasuunkin kirjattu siitä tiedonsiirrosta kuinka toimia.” (VEO)

Miten tuen siirtymistä ja yhteistyöstä on sovittu ja miten nämä toteutuvat eri tahojen mukaan käytännössä?

- Esiopetuksen ja koulun välillä rehtorilla ja esiopettajilla merkittävä rooli, vaikutus ja vastuu yhteistyön toteutumisessa. Lisäksi korostui moniammatillinen yhteistyö (mm. veo, kouluneristysopettaja, koulupsykologi)
  - Lapsen koulupolun ja tuen suunnittelussa opiskeluhuollolla tärkeä tehtävä
- Tuen jatkuvuuden kannalta tiedonsiirtoa pidettiin keskeisenä, mutta tässä oli käytännössä vaihtelua →kaivattiin selkeämpää rakennetta nivelvaiheeseen

”Mutta se nivelvaihe ei ole täällä kovin selkeä. Toivoisin siihen selkeyttä, kuten joissain muissa paikoissa, joissa olen työskennellyt. Toki silloin olin itse esiopettajana, ja silloin se oli aika kirkas, miten se toimii. Mutta olen ymmärtänyt, että täällä se on vähän hatara. Riippuu koulusta ja päiväkodista – ehkä juuri koulun rehtorista.” (VEO)

”On hieman epäselvää, miten tieto keväällä siirtyy koulun puolelle. Täällä ei mielestäni ole selkeää käytäntöä siitä, mennäänkö monikannalla vai kolmikannalla. Käsittääkseni oppilaskohtaisesti sovitaan, ja tieto siirtyy sitten sitä kautta.” (VEO)

Millä perusteella lapsiryhmiä muodostetaan?

- Lapsiryhmien muodostamisessa korostuu monivaiheisuus ja moniulotteisuus, jossa yhdistyvät pedagogiset, sosiaaliset ja hallinnolliset näkökulmat → tiivis yhteistyö veon ja johtajan kesken, lasten yksilöllisten tarpeiden sekä henkilöstön osaamisen huomioiminen
- Ennakointi, prosessikaaviot, huomioidaan lastenikäjakauma, tuen tarpeet, vapaina olevat paikat
- Tiimeillä erilaisia kokemuksia osallistumisesta lapsiryhmien muodostamiseen

Millä perusteella lapsiryhmiä muodostetaan?

- “Semmoinen palapeli mitä meidän sitten pitää alkaa kokoamaan” (johtaja)
- Henkilöstön kuulemisen tärkeys tunnistettiin → ehdotus ryhmärakenteesta, jota henkilöstö sai kommentoida
- Olennaista olisi tieto lapsen tuen tarpeista, mikä mahdollistaa lapsen sijoittamisen hänen tarpeitaan vastaavaan ryhmään ja välttyttäisiin tarpeettomilta siirroilta

“Olisi jotenkin tosi tärkeätä tietää nimenomaan sen lapsen kannalta, että minkälaista tukea hän tarvitsee, jotta hänet osataan sijoittaa oikeaan ryhmään. Koska sitten niitä on tosi hankala lähteä tekemään niitä ryhmänsiirtoja kuukauden tai muutaman viikon jälkeen, että ei tämä nyt ollutkaan yhtään oikea ryhmä tälle lapselle.”

--että miten me saataisiin vanhemmille tietoiseksi se kun ne hakee päivähoitopaikkaa ja meidänkin näissä hakemuksissa lukee että vanhempi kirjaisi sinne jos lapsella on tuen tarvetta, on se sitten minkälaista vaan ja sitä meidän hakemuslomakettakin on muokattu, että siellä ihan selvästi lukee, että jos lapsi on ollut tehostetulla tai erityisellä tuella tai mitä tahansa. Niin, näit tulee näitä hupsislapsia meille, että sitten on isot ongelmat ja sitten ei ole ollut mitään, koska tää ei ole niinku lapsen kannalta kauhean järkevää että hänet laitetaan ryhmään joka ei ollenkaan oikea ryhmä hänelle. Ja kyllä meillä on nyt tänä vuonna käynyt kyllä liian monta hupsista näissä jutuissa nyt, ---lapsen kannalta tosi valitettavaa, mutta se että sitä ymmärrystä niille vanhemmille, että miksi me näitä kysytään niin, -- ei vaan ole vielä --heille nyt sitten niin selvää.

Lapsen oikeus ja näkökulma tukeen

Apulaisprofessori
Noora Heiskanen, Itä-
Suomen yliopisto

Kaksi nostoa tuloksista

1. Lapsen toimiva tuki
2. Lapsen edun määrittely

Tukea tarvitsevan lapsen arki varhaiskasvatuksessa (minietnografiat)

- Miten lapsen oikeus tukeen ja tuen jatkuvuus toteutuu lapsen arjessa lapsen itsensä näkökulmasta?

Etnografisen havainnoinnin pohjana käytetty:

Soukakou, E.P. (2011) Measuring quality in inclusive preschool classrooms: Development and validation of the Inclusive Classroom Profile (ICP). *Early Childhood Research Quarterly*, 27, 478–488.

Tukea tarvitsevan lapsen arki varhaiskasvatuksessa (minietnografiat)

- Miten lapsen oikeus tukeen ja tuen jatkuvuus toteutuu lapsen arjessa lapsen itsensä näkökulmasta?
  1. Tukitoimet ja osaaminen mahdollistavat sujuvat arjen ja onnistumiset lapselle
  2. Aikuisten aito, kiireetön läsnäolo ja lapsille puhumisen tapa ovat keskeisiä tuen osia
  3. Jatkuvat siirtymät muodostavat lapsille osallistumisen ja onnistumisen esteitä
  4. Toimivan tuen suunnittelu ja toteuttaminen on lasten ja aikuisten aitoa yhteistyötä

Tukea tarvitsevan lapsen arki varhaiskasvatuksessa (minietnografiat)

- Miten lapsen oikeus tukeen ja tuen jatkuvuus toteutuu lapsen arjessa lapsen itsensä näkökulmasta?

Lapsi tulee aamupäivisin ulkoilusta sisälle näkkärille toisten jäädessä ulkoilemaan. Aikuiset ovat ajatelleet, että samalla lapselle muodostuu pieni yhteinen mukava hetki aikuisen kanssa, mikä myös sovittu yhtenä tuen muotona lapselle. Näkkärihetki on otettu käyttöön, kun lapsi on toistuvasti ilmaissut olevansa nälkäinen aamupäivällä ennen lounasta. Näkkärihetkellä puuhailun ohessa lapsi sanoo: **"Tuntuu tyhmältä, että tuun ekana näkkärille"**. Opettaja vastaa: "Sä oot aika nälkäinen, syöt aika pienen aamupalan, sanoit aikaisemmin viskaripiirissä, että on nälkä." Opettaja perustelee asiaa vielä lapsen jaksamisella ja vireystilalla. Lapsi jatkaa: **"Miks muut viskarit ei tuu näkkärille?"**.

Opettaja jatkaa: "Muut viskarit ei oo niin nälkäsiä, ihmisillä on erilaisia... saat aikuisen kanssa hetken". Myöhemmin opettaja ja tutkija keskustelevat ja opettaja toteaa: "Jännä, että lapsi otti esille näkkärin, ei ole aiemmin maininnut". Opettaja jatkaa: "Oon aatellut, että tuo lapselle oman hetken, mutta **onko lapselle nyt tullut jotenkin (sellainen olo), että on erilainen toisista**, voisiko siihen ottaa jonkun lapsen kaveriksi.

Lapsen edun ja oikeuksien paikallinen tulkitseminen (asiakirjatutkimus)

- Miten lapsen etua ja lapsen oikeutta tukeen on määritelty ja miten ne on otettu huomioon tukea järjestettäessä?
1. Lapsen etua määritellään paikallisesti vain vähän ja tulkitaan resurssikeskeisesti
  2. Lapsen edun ensisijaisuus häipyä tuesta päättämisen käytännöissä taustalle
  3. Yleisten tuen periaatteiden noudattaminen tulkitaan riittäväksi lapsen etua tarkasteltaessa
  4. Tukeen liittyvän päätösvallan antaminen huoltajille kaventaa lapsen oikeutta saada tukea

Lapsen edun ja oikeuksien paikallinen tulkitseminen (asiakirjatutkimus)

- Miten lapsen etua ja lapsen oikeutta tukeen on määritelty ja miten ne on otettu huomioon tukea järjestettäessä?

"Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmissa ei suoraan tuotu käsitteellisesti esille lapsen etua, vaikka laatimisen todettiin lain mukaisesti pohjautuvan lapsen yksilöllisiin tarpeisiin, mielipiteisiin ja aiemman tuen vaikuttavuuden arviointiin. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmissa käsitteelliset välineet tarkastella lapsen oikeutta tukeen ja asemaa tuen saajana olivat osallisuuden ja tuen vaikuttavuuden näkökulmat."

LAPSEN ETU   OSALLISUUS   TUEN VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI   LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Kohti laadukasta tukea varhaiskasvatuksessa

Professori Päivi Pihlaja, Itä-Suomen yliopisto

Kun tuki toimii hyvin, se integroituu osaksi ryhmän toimintaa ja tukee myös koko lapsiryhmän sujuvampaa arkea ja tuen tarpeisten lasten toimintaa ryhmässä.

Laadukas ja toimiva erityisopettajan ja johtajan välinen yhteistyö on merkittävä lapsen tuen ja monialaisen yhteistyön koordinoinnin kannalta.

Päiväkodin pedagogiikan johtaminen olennaista – on perusta kaikelle lasten tarvitsemalle tuelle

Mitä odotetaan tulevalta?

*No en mä tiedä.
Aikaa, rauhaa.*

*Lapsuuden ja
lapsen
itseisarvo.*

*Yleinen tuki –
korkeaa laatua
ryhmätasolla*

Toivottavaa olisi....

- Kaikissa varhaiskasvatuksen järjestäjän hallinnoimissa yksiköissä on mahdollisuus pienennettyihin lapsiryhmiin, joissa on kokoaikaisen erityisopettajan tuki.
- Kunnan talousarviossa on riittävä budjettivaraus toimintakauden aikana tulevien tuen järjestämisen resurssitarpeisiin vastaamiseksi.
- Kunnissa varhaiskasvatuksen päätöksenteko perustuu vahvemmin tutkimusperustaiseen tietoon.
- Varhaiskasvatuksen asema osana koulutusjärjestelmää vahvistuu. Varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa on yhtenäinen lainsäädäntö.
- Esiopetus järjestetään osana varhaiskasvatusta ja toiminnasta päiväkodissa vastaa kasvatustieteen maisterin tutkinnon suorittanut johtaja.

Kiitos!

